

1

Vrede heerste er waar het kind was, maar niet in haar hart. Daar stormde het. Net als twee jaar geleden, toen het kind ter wereld kwam. In het begin was het prille leven binnen in haar ongewenst geweest. Tijdens het dragen veroverde het een plaats in haar hart en aan het eind verlangde ze er intens naar de kleine, die onder haar hart bewoog, vast te houden. Hem nooit meer los te laten. Maar het moest. Haar jongetje was tijdens de geboorte gestorven. Ze mocht hem maar even vasthouden, toen nam de zuster hem van haar over. Een paar dagen later werd hij in het kleine, witte kistje weggebracht en toevertrouwd aan de aarde, waar hij sliep tot de dag der dagen.

Hoe had ze kunnen denken dat het verdriet minder zou worden met het verstrijken van de jaren? Het werd niet minder, het werd meer. De felle pijn was overgegaan in heimwee, in verlangen. Mocht ze hem nog maar één keer in haar armen houden. Eén keer het kleine, stille gezichtje kussen, al was het nog zo koud. Het kon niet. Het kistje was dichtgeschroefd en neergedaald in de aarde. Op een koude winterdag. En Hugo, zijn vader, was er niet bij.

Ze huiverde en trok het dekbed wat dichtër om zich heen. Ze kon er beter uitgaan. In bed bleef ze maar denken tot ze er raar van werd. Ze bleef toch nog even liggen. Ze

hoefde immers niet naar kantoor; het was zaterdag vandaag.

Volgens tante Rachel mocht ze haar jongetje niet terugverlangen. ‘Het kind heeft het nu beter, Hanna’, zei tante. ‘Nu al naar de ziel en eenmaal naar ziel en lichaam beide.’

Dat geloofde tante en dat geloofde vader ook. ‘Je moet hem Johannes noemen’, had vader gezegd, toen ze samen bij het kleine kistje stonden. Hij had geknikt. ‘Ja, hij moet Johannes heten’, had hij nogmaals gezegd. En dat zei vader, die anders zo zwijgzaam was.

Vannacht had ze weer van het kind gedroomd, hem voor zich gezien zoals hij in het kistje lag. Zo vredig, alsof hij sliep. De donkere wimpers als sluiers over het bleke gezichtje. Het mondje iets open, alsof het wat wilde zeggen. Ze had hem willen pakken. Net als toen.

Dat dromen kwam natuurlijk omdat het vandaag zijn geboortedag en tevens zijn sterfdag was. Twee jaar zou hij zijn geworden, als hij had mogen blijven leven. Hij zou op haar schoot hebben gezeten, zijn kleine handjes zouden het papier van de cadeautjes hebben gescheurd. Het was dwaas om zo te denken, maar vaak droomde ze haar zoete dromen waarin de kleine het middelpunt was. Dan zag ze hem en hoorde hem haar ‘mama’ noemen. Dat was zo heerlijk ... Maar het zou nooit gebeuren. Het kind had onder haar hart bewogen, maar koud en stil in haar armen gelegen. Ze had er de adem wel in willen blazen. Het ging niet. Hij mocht niet op aarde leven en dat was haar schuld.

‘Zo moet je niet denken, kind’, zei tante. Dat kon tante wel zeggen, maar het was haar schuld en die van Hugo. Van wie anders? Het kind was er de dupe van geworden, maar zichzelf ook en Hugo evengoed. Zou Hugo er vandaag ook

aan denken? Hij wist de sterfdatum door de steen op het kleine graf.

Na die ene keer dat ze hem op de begraafplaats ontmoette, had ze Hugo daar niet meer gezien. Maar hij zou vast wel vaker naar de begraafplaats gaan. Het was immers ook zijn zoon die daar lag.

Het speet haar dat hij nooit contact met haar zocht om samen over het kind te praten. Maar hij had voor zijn kerkverband en daarmee voor zijn familie gekozen. Die hadden voor hem zwaarder gewogen dan zij en haar ongeboren kind.

Ze kon het in bed niet langer uithouden, sloeg het dekbed weg en stapte op het koude zeil. Ze huiverde en zocht haar warme, wollen slippers. Die had ze hier wel nodig. Het was een oud huisje, met enkel glas. Het tochtte er en het was vochtig. Toch zou ze het niet graag verlaten. Het huisje was een toevluchtsoord voor haar geworden, het meest door de hartelijkheid die ze van haar oude buurvrouw ondervond.

Vrouw Timmer was een tweede moeder voor haar. Eigenlijk had ze een nog sterkere band met de oude vrouw dan met moeder. Dat kwam omdat de buurvrouw haar begreep. Ze had ook veel verdriet in haar leven gehad. Dat maakte een mens soms milder naar anderen toe.

Buiten blafte Hector, de herdershond. Dat gebeurde niet veel. Er moest wel iets bijzonders zijn. Ze keek door het gordijntje naar de oude boerderij. In de keuken van vrouw Timmer brandde licht. Ze zag de buurvrouw aan tafel zitten. Zo te zien zat ze te eten en was er niets aan de hand. Ze zou straks wel even kijken of alles in orde was. Eerst maar douchen en een stel warme kleren opzoeken. Misschien verdreef dat de kou. En dan op de koffie bij de buurvrouw. Even praten. Daar werd ze vanbinnen vaak rustiger door.

Ze mengde net zolang tot het water behaaglijk was en genoot van het stromende water. Wat zou ze aantrekken? De zwarte rok maar, daar paste de nieuwe paarse trui mooi bij die tante Rachel pas voor haar gebreid had. De trui zat heerlijk warm en hij stond haar ook goed, volgens vrouw Timmer.

Ze droogde de douche goed na. Dat scheelde met schoonmaken had ze gehoord. Van wie ook alweer? Het zou wel van moeder zijn, die was altijd zo precies. Ze wreef met de handdoek tot de kraan en de tegeltjes glommen. De deuren waren minder makkelijk schoon te krijgen. Ze waren van een soort geribbeld plastic. Af en toe maakte ze die met een borsteltje schoon, dan waren ze weer helder.

Ze moest opschieten. De buurvrouw was een vrouw van de tijd. Om tien uur koffiedrinken, om twaalf uur warm eten, om vijf uur een boterham. Daar hield ze zich aan, zelfs nu ze alleen was.

De buurman was een jaar geleden gestorven. Langzamerhand was zijn lichaam afgebroken. De dominee had hem begraven met de woorden: 'Want wij weten dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen.'

Dat was toch wat. Twee zulke eenvoudige mensen, onbekend bij de mensen, maar bekend bij God. Daar mocht zij naast wonen en van hen ontving ze zo veel liefde als was ze hun eigen dochter.

De trui sloot heerlijk om haar lichaam. Ze streek langs de zachte, pluizige wol. Ze was er echt blij mee. Hier kon ze jaren plezier van hebben.

Ze moest vanmiddag maar eens naar tante Rachel gaan.

Dan kon tante meteen zien hoe de trui stond. Maar ze zou eerst een cadeau voor haar halen. Tante wilde niets hebben voor het breien, maar zij wilde haar toch iets geven. Geld was niet zo geslaagd. Ze moest wat anders verzinnen. Een mooi boek zou wel wat zijn. Tante las graag.

Ze at een bruine boterham. Hector blafte alweer. Wat had dat beest toch? Hij was zo stilletjes de laatste tijd en nu had ze hem al twee keer horen blaffen. Als er maar niets met de buurvrouw was. Ze zou er snel naartoe gaan.

Ze pakte de Bijbel. Hij viel open bij Psalm 8.

‘Uit de mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegroundvest om Uwer tegenpartijen wil; om den vijand en wraakgierigen te doen ophouden ...’

Het was de tekst van het kind. Dat was wel heel bijzonder op deze dag ...

Ze las weer verder:

‘Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt. Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen dat Gij hem bezoekt?’

Dat zei tante ook zo vaak: ‘Wat is de mens dat Gij zijner gedenkt?’

Even dacht ze na. Toen las ze de Psalm uit, sloot de Bijbel en vouwde haar handen.

Daarna keek ze op haar horloge. Vijf voor tien. Ze trok haar jas aan en liep naar de boerderij. Het was koud, ijzig koud. Net als op de dag toen het kind begraven werd.

Hector sjokte met laaghangende kop en licht zwaaiende staart naar haar toe. ‘Best beest’, zei ze en klopte hem op zijn rug. Hij werd mager, voelde ze door zijn ruige vacht. Hector duwde iets tegen haar been en liep met haar mee naar de zijdeur.

Ze bukte toen ze de lage, donkergroen geverfde deur opendeed en naar binnen stapte. ‘Goedemorgen’, groette ze.

‘Goedemorgen, Hanna. Kom gauw bij de lekkere warme kachel. Het is koud buiten’, zei de buurvrouw. Ze trok de oude leunstoel nog wat dichtër naar de kachel toe en porde het vuur goed op. De kachel snorde even later als een tevreden dier. ‘Ik zal nog een paar flinke blokken hout halen’, zei ze. ‘Daarna schenk ik een bakje voor ons in.’

‘Ik zal wel even gaan’, zei Hanna.

‘Nee kind, dat moet ik zelf doen. Ik weet precies welke stapel aan de beurt is’, antwoordde de buurvrouw en ze liep al naar buiten.

Hanna strekte haar handen naar de kachel. De warmte trok behaaglijk door haar heen.

Het duurde lang voordat de buurvrouw terugkwam. Eindelijk hoorde ze geknars van een wiel door het grint. De buurvrouw reed de kruiwagen vol houtblokken tot onder het keukenraam. Veel te zwaar voor zo’n oude vrouw, maar het scheen haar niet te deren. De buurvrouw klaagde tenminste nooit over haar rug. Dat was met haar wel eens anders. Maar nu voelde ze niets. Ze zat ook zo heerlijk in de oude leunstoel. De bekleeding was iets versleten, maar de zitting was nog prima.

Het leek wel of ze vrouw Timmer hoorde praten. Was er bezoek? Ze ging iets rechter op zitten. Waarom kwam de buurvrouw niet binnen? O, daar had je haar.

‘Moet je nu eens kijken’, zei vrouw Timmer. Ze kwam naar Hanna toe en legde iets zachts en wolligs op haar schoot.

‘Oh’, zei Hanna verrukt. Ze streefde het wollige kopje van het pikzwarte poesje dat klagelijk mauwend op haar schoot in het rond kroop.

‘Jij mag het hebben’, zei vrouw Timmer. ‘De poes had deze keer maar één jong.’

Wat aardig van de buurvrouw. Het zou haar moeite kosten om het katje af te staan. Ze hield zo veel van dieren. Maar blijkbaar nog meer van haar, want zij mocht het katje hebben. Maar wat moest ze ermee? Als het kind geleefd had, was het voor hem geweest. Hij zou vast ook van dieren gehouden hebben, net als zij. Dan had het gekund. Dan was ze veel thuis geweest of ze had een goede oppas gezocht. Een die van kinderen en van dieren hield. Nu zou het beestje hele dagen alleen zitten. Nee, het kon niet bij haar blijven, hoe goed vrouw Timmer het ook bedoelde. Ze beet op haar lip. Het hielp niet. Er vielen tranen op de kleine kattenkop. Ze duwde haar gezicht ertegenaan. De buurvrouw hoefde ze niet te zien.

‘Het is vandaag de dag, hè kind?’ vroeg vrouw Timmer echter.

Hanna knikte. Het kleine katje klom iets hoger tegen haar aan, het was nu ter hoogte van haar hart. Ze bleef het katje aaien. Uiteindelijk lag het in de kromming van haar hals. Daar bleef het stil liggen en spinde zacht. Ze durfde zich amper te verroeren, bang om het diertje onrustig te maken. Ze wilde dat het katje bij haar bleef, zijn warmte troostte haar.

‘Hij heeft het goed naar zijn zin bij jou’, zei vrouw Timmer tevreden. ‘Het is een herfstkatje, maar dat hindert niet. Het is een gezond beestje zo te zien. Ook een mooi katje, helemaal zwart. Onder zijn nek zal hij wel iets wits hebben, anders is hij doof. Je moet hem houden, Hanna. Ik zal wel op hem passen als je weg bent.’

Dan kon ze het wel doen. Het katje zou toch steeds bij

vrouw Timmer zijn. Lekker op het matje voor de kachel liggen. Maar 's nachts in haar huisje. Dan zou ze niet zo alleen zijn.

Zou de buurvrouw zich ook zo eenzaam voelen nu de buurman gestorven was? 'Overleden was', zei de buurvrouw altijd van haar Hannes. 'Hij is over het lijden heen, kind. Verlost van de zonden. Verlost van zichzelf.' Als de buurvrouw dat zei, leek het wel of ze ernaar verlangde ook heen te gaan. Hanna moest er niet aan denken. Ze had niemand anders die haar zo goed begreep.

'Ik las toch zo'n mooi stukje, Hanna', onderbrak vrouw Timmer haar gedachten. 'Daarnet, in mijn dagboekje.'

Ze schoof haar wijde, gebloemde kopje, waar met sierlijke, schuine, gouden letters '*Voor Moeder*' op geschreven stond, naar het midden van de tafel. 'Moet je luisteren wat er staat: "Genade behoorde u te bewegen God lief te hebben. De satan mag u grote dingen aanbieden, de wereld mag u liefkozen, maar ze zijn niet voor u gekruisigd!"' Even hield ze stil. 'Daar moest ik om schreien, kind', bekende ze schuchter. 'Dat heeft Joseph Alleine geschreven', zei ze er snel achteraan, alsof ze zich voor haar zwakheid schaamde. 'En ook hoe een mens naar de kerk moet gaan. "Kom van uw knieën af tot de predicatie en ga op uw knieën na de predicatie. Het zaad is niet voorspoedig als het niet gewaterd wordt door uw gebeden en tranen en niet gedekt wordt door heilige overdenkingen."'

Ze wreef even met haar handen over het bruin met wit geblokte tafelzeil, keek haar toen aan. In de oude ogen blonken tranen. 'Dan kom ik alles tekort, kind. Alles tekort om mijn dierbare Koning te danken voor Zijn genade.'

Wat had vrouw Timmer? Anders was ze nooit zo open

over haar innerlijk. Ze zag er de laatste tijd ook niet zo goed uit. Ze moest er niet aan denken dat ze de buurvrouw zou moeten missen.

‘Wat kijk je droevig, Hanna? Zit jij daar ook mee?’

Ze ontweek buurvrouws vragende blik. Wat moest zij hierop antwoorden? Ze zat met andere dingen: met het kind, met de buurvrouw, die zo oud werd. Af en toe de leegte vanbinnen, als ze tante Rachel of vrouw Timmer over geestelijke zaken hoorde praten.

‘Je hoeft niets tegen mij te zeggen, hoor kind. Vertel het maar tegen de Heere. Dat is veel beter en ook veiliger dan tegen een veranderlijk mensenkind.’

Even was het stil. Het katje duwde zijn natte snoetje tegen haar gezicht, likte met zijn schraperig tongetje over haar wang. Het proefde zeker het zout van haar tranen. Ze hield het. Dan had ze iets wat ze kon liefhebben, kon koesteren. Iets helemaal voor zichzelf. Het beestje zou overdag zijn weg wel vinden. Het kon ook altijd in de oude hooiberg in het geurige hooi slapen. Daar waren wel meer poezen. Het hoefde niet alleen te zijn. Zij zou het eten geven en het zou op haar wachten als ze thuiskwam.

‘Je blijft bij mij, Troost’, fluisterde ze het katje zacht in zijn oor.

‘Hoe noem je het beestje?’ vroeg de buurvrouw verbaasd. Hoe bestond het dat ze het gehoord had? Normaal moest zij altijd hard praten, anders hoorde de buurvrouw het niet. Ze was behoorlijk doof.

‘Troost’, antwoordde ze.

Even aarzelde de buurvrouw, alsof ze wat wilde zeggen. ‘Dat gun ik je, kind’, zei ze toen.

Ze bedoelde het diertje niet, wist Hanna, al zag ze hoe

zij van het diertje genoot. Wat zag vrouw Timmer niet? De buurvrouw had een enorme mensenkennis. Ze zou een goede pedagoge geweest zijn, al had ze geen opleiding genoten. Ze had er een natuurlijke aanleg voor. Heel wat gesprekken hadden er plaatsgevonden aan de zware, houten keukentafel. Ze hadden haar opgelucht. En de buurvrouw soms ook.

De buurvrouw had haar leven geleefd met de man die ze liefhad en het kind dat ze gekregen had. Ze hadden het kind niet samen gekregen. Johannes was later door de buurman geëcht. De buurvrouw had hem gekregen. Maar de buurman had hem eigenlijk toch ook gekregen. Gelijk met zijn jonge vrouw. Op de dag dat hij met haar trouwde.

Johannes leek op geen van beiden. Qua intelligentie en uiterlijk leek hij vast op zijn natuurlijke vader. Nee, hij leek in niets op de oude buurman, maar de liefde die er tussen hun drieën was, vond je haast nergens: zo trouw en liefdevol naar elkaar toe.

Het was trouwens een tijd geleden dat Johannes geweest was. Hij was nog steeds druk met zijn studie, al was hij inmiddels een bekend specialist. Wel kwam er met vaste regelmaat een enveloppe met zijn bekende handschrift, meestal 's zaterdagsmorgens. Daar keek vrouw Timmer altijd naar uit. Het was ook zo gezellig zo'n ouderwetse, dikke brief te ontvangen in een tijd dat iedereen met elkaar mailde. Johannes had wel eens voorgesteld dat ook te gaan doen, maar vrouw Timmer had geantwoord: 'Daar begin ik niet meer aan, jongen. Laten we maar gewoon schrijven.' Daar was het bij gebleven. En meestal elke week, maar zeker om de veertien dagen, verscheen er 's zaterdags een brief.

Hanna was wel eens benieuwd wat zo'n dokter aan zijn

moeder schreef. Zou het over het dagelijkse gebeuren in het ziekenhuis gaan of ook over andere zaken? Dacht Johannes net als zijn ouders? Of was hij anders gaan denken door zijn studie?

Johannes was knap, zowel uiterlijk als innerlijk, waarschijnlijk net als zijn biologische vader, met het hartelijke van zijn moeder. Ze begreep niet waarom hij nooit getrouwd was. Misschien ging hij helemaal op in zijn werk en studie.

Ze merkte wel dat vrouw Timmer naar zijn komst uitzag. De laatste tijd meer dan anders. Het maakte haar bang. Je hoorde wel vaker bij een oud echtpaar dat als de een gestorven was de ander snel volgde. En buurvrouw Timmer verouderde de laatste tijd sterk. Ze was magerder geworden en ook stiller.

‘Daar heb je de postbode al. Die is vroeg vandaag’, zei vrouw Timmer. Ze stond op en pakte haar zwarte omslagdoek van het haakje aan de donkergroen geverfde deur.

‘Ik ga wel even’, zei Hanna. Ze legde het katje terug op de warme plaats in de leunstoel. Dat mocht wel van de buurvrouw. Straks zou ze hem weer pakken. Voorlopig bleef ze hier nog een tijdje, dan hoefde ze niet steeds aan het kind te denken.

Vanmiddag ging ze naar tante Rachel. Ze zou pas na drie uur bij haar terecht kunnen, want tante ging altijd even rusten. Dan kon ze eerst op haar gemak boodschappen doen: een boek voor tante Rachel en een mandje voor Troost kopen. Zo’n zacht geval, waar hij de hele nacht lekker in kon liggen. En een leren bandje met een flinke bel eraan om de vogels te waarschuwen dat hij eraan kwam.

Hanna deed de klep van de brievenbus open. Er zat aardig wat post in: de krant, een folder en een brief van Johannes.

Het was weer een dikke deze keer. Daar zou de buurvrouw blij mee zijn.

Ze legde het stapeltje op de keukentafel. Misschien kon ze nu toch beter weggaan. 'Ik ga maar weer, buurvrouw. U hebt nu aardig wat te lezen', zei ze.

'Dat komt zo wel', zei de buurvrouw. Ze schoof het stapeltje aan de kant. 'Ik schenk eerst nog een kopje koffie voor ons in.'

'Een bakje troost', merkte Hanna op.

'Och ja, een mens zoekt dat op verschillend terrein', zei vrouw Timmer. 'Maar er is slechts één Troost, kind. Eén Troost in leven en sterven.' Ze veegde even met de punt van de gebloemde schort over haar gezicht, pakte toen de emailen koffiepote van de kachel. 'Troost heeft Hannes niet meer nodig. Die is daar waar geen moeite of verdriet meer is. Wat zijn ze toch gelukkig die daar zijn', zei ze bewogen, terwijl ze het warme, bruine vocht in de wijde kopjes goot.

Het kind was daar ook. Dat zeiden tante Rachel en vader. Wat een wonderlijk idee. De buurman, die ze zo goed gekend had, en haar kind. Ze had wel eens over haar kind verteld. Zouden mensen elkaar herkennen? Of was dat pas met de dag der opstanding? Nu waren alleen de zielen voor de troon, dan zouden de lichamen er ook zijn. En hoe was dat met het kind? Was dat dan nog klein of ...

'Je bent zo stil. Heb je wel goed geslapen vannacht?' De buurvrouw keek haar onderzoekend aan.

'Jawel, ik was alleen een beetje vroeg wakker.'

'En toen maar liggen denken over de jongen zeker. Och ja, je bent zijn moeder.'

Bent zijn moeder, zei de buurvrouw. Niet was. Ze zou

inderdaad zijn moeder blijven tot haar dood toe. Als ze hem dan toch eens weer zou zien ...

Vrouw Timmer kuchte. Ze moest ook niet steeds aan het kind zitten denken. Het werd er toch niet beter van en het was niet gezellig voor de buurvrouw. ‘Het is weer een lekker pittig bakje’, zei ze, hoewel ze het nauwelijks had geproefd. Ze zou er nu beter op gaan letten.

‘Fijn, maar nu vergeet ik toch helemaal je er een speculaasje bij te geven. Het is wat, als het hoofd niet zo meer wil.’

De buurvrouw had dus zelf ook in de gaten wat zij de laatste tijd merkte, bedacht Hanna. ‘U denkt natuurlijk aan de brief’, zei ze echter. ‘Ik ga zo, dan kunt u hem rustig lezen.’

‘Blijf gerust nog een poosje. Ik heb de hele dag de tijd’, antwoordde de buurvrouw. Ze stond op en haalde de houten aardappelbak uit de kelder. Ze schildte een paar kleine aardappelen en deed ze in een blauw, emailen pannetje. ‘Ik eet er bruine bonen met appelstukken bij’, vertelde ze. ‘Die zijn toch zo lekker. Kostelijk gewoon. Weet je wat ... ik schil er een paar aardappels bij en jij komt straks bij mij eten. Dat is gezellig en dan eet je tenminste.’

Ze had weinig zin in eten, maar het lokte om niet alleen in het huisje te zijn. Als Hector fit was, zou ze een eind met hem gaan lopen. Buiten kon ze vrij ademen. Bij vrouw Timmer ook, maar als ze alleen was in haar huisje leek het soms of ze stikte.

Misschien moest ze haar baan op kantoor opzeggen. Daar lagen veel herinneringen, die zich steeds weer opnieuw aan haar opdrongen. De laatste weken was het ook weer zo erg geweest. In gedachten had ze alles opnieuw beleefd. Haar radeloosheid toen ze ontdekte dat ze zwanger was. Haar ontsteltenis dat Hugo haar en zijn ongebooren kind in de

steek liet. De ontzettend moeilijke stap om het tegen vader en moeder te zeggen. De misselijkheid in de eerste maanden. De angst en het verdriet van de verdere maanden. Maar vooral de smart toen het kind levenloos ter wereld kwam. Waarom had ze het niet mogen houden? Omdat Hugo en zij eenmaal een misstap hadden begaan ... Ze mocht zo niet denken. Ze moest ook niet in het verleden blijven wroeten. Ze had haar schuld beleden voor God. Maar ze moest met lege armen verder en dat deed zo zeer. Zo vreselijk zeer

‘Ik heb de aardappels al geschild. Ik verwacht je hoor’, zei vrouw Timmer. Ze waste haar handen bij het zwarte, granieten aanrecht, trok toen een haarnaald uit haar kleine knotje en ritste de brief open.

‘Lieve moeder’, lispelde ze. ‘Zo’n jongen toch’, zei ze. ‘Hij heeft zo hard geleerd en is zo knap, maar hij schaamt zich niet voor zo’n eenvoudige vrouw als ik ben.’

‘Natuurlijk niet’, zei Hanna.

‘Die mensen zijn er anders wel, hoor. Maar Johannes niet. Nee, het is zo’n trouwe jongen. Hannes heeft ook zo veel plezier van hem gehad. Achteraf was het gelukkig dat ik hem gekregen had. Weet je Hanna ...’ Ze keek haar wat verlegen aan. ‘Hannes en ik konden samen geen kinderen krijgen. Dat was zo jammer. Ik had Hannes zo graag een eigen kind gegund. Het was zo’n goede man voor me. Maar het mocht niet zo zijn.’

‘Johannes vergoedde zeker veel?’ vroeg Hanna.

Ze knikte heftig. ‘Hij was als een eigen kind voor Hannes. Moet je horen wat hij schrijft ...’ Ze wees met haar vinger de zin bij. ‘Ik mis vader zo. Maar hij ons niet. Dat troost mij, moeder.’

Ze keek even stil voor zich uit. ‘Hij heeft het ook al over

troost, kind. Och ja, daar kunnen we niet buiten, want de aarde is door de zonde een huilende wildernis. We kunnen wel doen of het anders is, maar zo is het niet. En als je dan geen Trooster hebt, ben je zo nameloos alleen ...'

Ze las weer verder. Haar lippen bewogen zacht. Ze was zo verdiept in de brief dat ze eerst niet merkte dat Hanna opstond. 'Doe dat beestje maar onder je jas', zei ze, toen Hanna de deurklink naar beneden duwde. 'Het is koud buiten.'

Hanna sloeg haar jas over het katje heen. 'Bedankt voor de koffie, buurvrouw', zei ze en stapte naar buiten. Hector kwam naar het huis toe lopen. Hij wilde naar binnen. Ze deed de deur open en liet hem erin. Snel liep ze naar huis. Wat was het koud. Het ging vast sneeuwen.

'De vrouw zal een lekker warm mandje voor jou kopen, Troost', zei ze tegen de kleine kat. 'Zolang moet je maar op het kleedje liggen.' Ze legde het kleedje naast het gaskachel-tje. Het katje krabde met zijn kleine scherpe nagels over de zachte stof en rolde zich daarna behaaglijk ineen.